

Hållbara cirkulära affärer

– hur gör vi det möjligt?

Fullsatt frukostmingel satte tonen för cirkulära affärer på Frihamnsdagarna

Med utsikt över Göta älv inledde Skanska Frihamnsdagarna med ett välbesökt frukostmingel om cirkulära affärer. Ett femtiotal gäster från samhällsbyggnadsbranschen samlades för att diskutera återbruk, affärsmodeller och samverkan över en kopp kaffe. Kan vi möjliggöra cirkularitet i större skala?

Med den frågan som utgångspunkt ledde Barbro Brattström Grujovic från Skanska ett kortare panelsamtal med Jacob Steen, vd på Brukspecialisten, Stefan Eriksson, projektchef på Vasakronan, och Åsa Fritioff, miljöspecialist på Stockholms stads exploateringskontor.

Först att ta ordet var Jacob Steen, som berättade hur Brukspecialisten har ställt om sin affärsmodell – från traditionell volymförsäljning till att fokusera på återbruk, selektiv rivning och förlängd livslängd på byggmaterial.

– Det har varit affärsmässigt utmanande, men modellen är skalbar, sa han, och betonade att framtidens affärer handlar om att omvandla det befintliga beståndet snarare än att bygga nytt.

Därefter tog Stefan Eriksson vid, som beskrev hur Vasakronans projekt KAJ 16 i centrala Göteborg fungerar som en testbädd för storskaligt återbruk. Material från tidigare byggnader på platsen har tagits tillvara och integrerats i den nya konstruktionen, något som krävt nytänk i allt från upphandling till logistik.

– Att återbruka 37 500 kvadratmeter kräver helt nya samarbeten och system, konstaterade han, och efterlyste tydligare styrning och större flexibilitet för att möjliggöra arbetssättet i fler projekt.

Slutligen gav Åsa Fritioff en inblick i hur Stockholms stad arbetar med klimatkrav i tidiga planeringsskeden, särskilt i projekt på allmän platsmark.

– Det är vår uppgift att ställa krav som leder till faktisk klimatnytta och att göra det på ett sätt som möjliggör lösningar, inte försvårar dem, sa hon, och underströk behovet av att hållbarhetsfrågorna integreras redan från början.

Trots olika roller och perspektiv enades panelen om att förändringen inte längre är en fråga om framtid, utan om här och nu. Omställningen kräver att branschens aktörer tänker nytt, samarbetar bredare och utvecklar affärsmodeller som gör hållbarhet till en integrerad del av värdekedjan.

Mingeltalare på Skanskas frukostmingel. F.v Jacob Steen, Barbro Brattström Grujovic (moderator), Stefan Eriksson & Åsa Fritioff.

Seminarium med fokus på återbruk, masshantering och affärsmodeller

Direkt efter ett fullsatt frukostmingel fortsatte Skanska sitt program på Frihamnsdagarna med ett seminarium på samma tema, cirkulära affärsmodeller. På scen delade representanter från både näringsliv och offentlig sektor konkreta erfarenheter av återbruk, masshantering och kravställning.

Exempel från Slakthusområdet i Stockholm

Åsa Fritioff från Stockholms stads exploateringskontor inledde seminariet med ett konkret projekt i Slakthusområdet. Där har staden testat nya arbetssätt för att minska klimatpåverkan, bland annat genom att ställa krav på 100 % fossilfri drift. Projektet fokuserade även på återanvändning av schaktmassor och en särskild masskoordinator som matchade behov och tillgång i realtid. Resultatet blev 2 700 ton minskade utsläpp till en kostnadsökning på bara 0,5 %.

– Även om responsen från politiken inte varit så stark som förväntat, har projektet tydligt visat potentialen för systemförändringar. Utmaningen, och möjligheten, ligger i att skapa fungerande samverkan kring massflöden mellan olika aktörer, sa Åsa.

Industriell återanvändning i Jönköping

Efter Åsa tog Sara Löfgren, regionchef på Skanska Industrial Solutions, vid och presenterade ett exempel från ett industriområde i Jönköping. Genom att återanvända 6 000 ton överskottsmassor i betongproduktion kunde 4 800 ton nyttjas som ballast, 700 ton i industrigolv och övriga volymer fördelas till andra projekt. Ett arbetssätt som både minskade klimatpåverkan och sparade resurser.

– Nyckeln till framgång var engagerade medarbetare som vågade utmana befintliga strukturer, både internt och externt, sa Sara.

Återbrukat tegel som affärsmodell

Jacob Steen från Brukspecialisten fortsatte seminariet genom att berätta om företagets omställning till en cirkulär affärsmodell. I stället för att sälja nytt tegel, arbetar de nu med att ta tillvara, rensa och CE-märka tegel från rivningsprojekt. Idag återbrukar de upp till 120 000 kvadratmeter per år, med 96 % lägre klimatpåverkan än nyttillverkat tegel. Affären bygger på volymhantering, pantsystem för rivningstegel och blandprodukter som ger jämn kvalitet.

Göteborgs stad mål för cirkulär materialanvändning

Marie Petersson från Göteborgs stads exploateringsförvaltning presenterade därefter stadens mål för 2030; att minst 50 % av inköpen av berg- och jordprodukter ska utgöras av återanvända eller återvunna material och att 100 % av de överskottsmassor som bedömts som användbara – både tekniskt och miljömässigt – ska återanvändas eller återvinnas. För att nå målen arbetar staden bland annat med vägledningar, en ny karttjänst för återvinningspotential samt uppföljningssystem i både upphandling och genomförande.

– Vi måste planera för återbruk redan i planprogramsskedet. Det sparar både pengar och tid, sa Marie.

Krav som möjliggör, inte försvårar

I den avslutande delen av seminariet diskuterades samtliga scendeltagare hur klimatkrav uppfattas av branschen. Både Marie Petersson och Åsa Fritioff konstaterade att leverantörer generellt är positiva, så länge kraven är tydliga och kommuniceras i god tid. Sara Löfgren betonade vikten av att koppla krav till affärsnytta och föreslog incitamentsmodeller som komplement till tvingande krav. Jacob Steen avslutade med tydlig uppmaning:

– Vi som bransch har tagit stora kliv, men vi klarar inte omställningen själva. Vi behöver skarpare lagstiftning, tydligare spelregler och styrning, annars kommer inte omställningen att ske i den takt som krävs.

Panelsamtal. F.v. Åsa Fritioff, Marie Petersson, Sara Löfgren, Jacob Steen & Anja Skans (moderator)

På scen deltog samtalsledaren Anja Skans, hållbarhetsspecialist på Skanska tillsammans med Åsa Fritioff, miljöspecialist vid Stockholms stads exploateringskontor, Sara Löfgren, regionchef på Skanska Industrial Solutions, Jacob Steen, vd på Brukspecialisten, och Marie Petersson, enhetschef vid Göteborgs stads exploateringsförvaltning.

Så vill vi bo 2035 – hur skapar vi trygga bostadsområden?

Trygghet är nyckeln till framtidens attraktiva bostadsområden

På fredagen fortsatte Skanska sitt program under Frihamnsdagarna med ett frukostmingel på temat trygghet. Trots regntunga moln var energin hög när ett femtiotal arkitekter, kommunrepresentanter, samhällsbyggare och opinionsbildare samlades. Minglet inramades av färska resultat från Skanskas bostadsrapport: 74 procent av svenskarna rankar trygghet som den viktigaste faktorn vid val av bostadsområde – och i Västra Götaland är siffran så hög som 79 procent.

Med den utgångspunkten inleddes minglet av ett kortare panelsamtal. Eva Torberger, vice vd och bostadspolitiskt ansvarig på Skanska Sverige, gav en bild av nuläget och lyfte fram trygghetens roll i den bostadspolitiska agendan. Därefter tog arkitekterna Gert Wingårdh och Andreas Lyckefors vid och delade sina erfarenheter från gestaltningens perspektiv. Samtalet modererades av Emilie Schelin från Skanska och berörde såväl arkitekturens betydelse som samspelet mellan den byggda miljön och sociala faktorer.

Kan vi bygga bort otrygghet?

Andreas Lyckefors började panelsamtalet genom att ta avstamp i egna erfarenheter från Bergsjön, där han ofta lämnar sin dotter på träning. Han beskrev en tydlig kontrast mellan två delar av samma område: den otrygga hållplatsen vid Rymdtorget och det levande, trygga kvarteret kring kulturhuset och vårdcentralen Nötkärnan.

- Skillnaden mellan platsernas upplevda trygghet kan bero på en kombination av faktorer: graden av mänsklig närvaro, tillgången till grönska, hur rörelsestråken utformas och vilka funktioner som finns på plats, sa Andreas.

Gert Wingårdh instämde och påpekade att trygghet kan förstärkas genom arkitektur, men inte garanteras av den. Som exempel nämnde han Gamla Väster i Malmö, en överblickbar och attraktiv miljö som ändå blev platsen för ett knivslagsmål han själv bevittnade.

– Det är inte arkitekturen som ytterst avgör tryggheten, utan människorna, konstaterade Gert.

Diskussionen rörde sig sedan vidare till hur stadsplaneringen påverkar tryggheten. Arkitekterna lyfte gångtunnlar som exempel, en lösning som en gång byggdes för trafiksäkerhet men som idag ofta fylls igen för att minska otrygghet. Gert Wingårdh pekade också på avsaknaden av skyddade utrymmen i moderna stadsmiljöer, där arkader i hög grad har ersatts av öppna ytor.

Avslutningsvis påminde Gert Wingårdh och Andreas Lyckefors om att trygghet inte kan reduceras till en fråga för nyproduktion. Minst lika viktigt är att stärka tryggheten i den befintliga bebyggelsen. Förutsättningen är ett nära samspel mellan arkitektur, planering och sociala strukturer. Att omvandla kontor till bostäder, stärka stadslivet i bottenvåningar och möjliggöra mer flexibla detaljplaner lyftes som konkreta vägar framåt.

Mingeltalare på Skanskas frukostmingel. F.v Gert Wingårdh och Andreas Lyckefors & Emilie Schelin (moderator)

“Genom att skapa miljöer där människor mår bra, vill stanna kvar och vågar mötas, bygger vi inte bara bostäder. Då bygger vi samhällen”

Anja Skans, hållbarhetsspecialist på Skanska

Seminarium om framtidens trygga bostadsområden

Efter fredagens frukostmingel om trygghet fortsatte Skanska med ett seminarium på samma tema. Morgonens samtal om gestaltning och vardagstrygghet blev avstamp för en fördjupning om politikens verktyg, planprocessens logik och hur näringsliv, kommun och civilsamhälle kan skala insatserna för tryggare bostadsområden.

Sociala värden hela vägen

Anja Skans inledde seminariet med att berätta om Skanskas index för socialt värdeskapande, SOVI, som bland annat konkretiserar trygghetsfrågor för byggnad och omgivning. Ett konkret exempel på hur Skanska arbetar med trygghet är ett bostadsområde i Mölndal där utformningen av gården är inspirerat av en “mormors trädgård”, där fruktträd, belysning, delade redskap och sittplatser skapade förutsättningar för möten och gemenskap.

- Trygghet ökar områdets attraktivitet, bidrar till jämställdhet, stärker hälsan och minskar ensamheten. Genom att skapa miljöer där människor mår bra, vill stanna kvar och vågar mötas, bygger vi inte bara bostäder. Då bygger vi samhällen, avslutade Anja.

Socialdemokraterna vill se förtätad stadsplanering

Seminariet bestod till stor del av ett panelsamtal mellan Johannes Hulter (S), Hampus Magnusson (M) och Eva Torberger. Johannes Hulter (S) inledde panelsamtalet med att beskriva trygghet på tre nivåer: det privata hemmet, halvprivata ytor som gårdar där grannar möts, och det offentliga gaturummet. Han betonade att alla dessa zoner måste planeras med trygghet i fokus, och framhöll vikten av en tät och sammanhållen stadsstruktur som skapar närhet och sociala band.

– Klassisk förtätad stadsplanering med tydliga gaturum och gårdsmiljöer är avgörande för att människor ska känna sig trygga, konstaterade Johannes.

Moderaterna prioriterar barnvagnar och en stark rättsstat

Hampus Magnusson (M) hänvisade i sin tur till rapporter och erfarenheter som visar att barnfamiljer lämnat vissa stadsdelar av oro för kriminalitet, och menade att en alltför ensidig bostadsproduktion försvagat stabiliteten i flera områden.

– Det räcker inte att bygga många hyresrätter enligt allmännyttans modell, vi måste skapa en blandning som attraherar barnfamiljer och bygger stabila grannskap. Vi ska satsa på barnvagnar, inte gangstervagnar, sa Hampus.

Deltagare från seminariet. F.v. Johannes Hulter, Ola Skogsberg, Eva Torberger, Emilie Schelin (samtalsledare), Sophia Granswed Baat (samtalsledare) & Hampus Magnusson

Han framhöll också att trygghet handlar om både den fysiska miljön och rättsstatens förmåga att skydda den. Moderaterna prioriterar därför insatser för att bygga både vackert och tryggt, samtidigt som lagstiftningen skärpts. Han nämnde även möjligheten att vräka kriminella från hyresrätter, en ny lagändring som även planeras omfatta bostadsrätter, samt verktyg som vistelseförbud.

Flexibla detaljplaner och sociala krav i upphandlingar och markanvisningar

Eva Torberger, vice vd på Skanska Sverige, lyfte behovet av ett närmare samarbete mellan bostadsutvecklare, politiken och civilsamhället. Hon menade att dagens planprocesser ofta låser fast projekt i ett tidigt skede, vilket gör det svårt att anpassa sig till snabba samhällsförändringar.

– Vi behöver mer flexibilitet i detaljplanerna, annars riskerar vi att bygga fast oss i lösningar som snabbt blir föråldrade, sa Eva.

Hon föreslog också att sociala krav i markanvisningar och upphandlingar kan användas mer aktivt för att främja innovation och säkerställa sociala värden som trygghet, inkludering och sysselsättning. Som exempel nämnde hon Hyllie i Malmö, där staden rabatterat markpriset i utbyte mot sociala åtaganden.

Johannes Hulter betonade att sociala krav är en prioriterad fråga för Socialdemokraterna i Göteborg. Han framhävde dock vikten av nära samarbete med branschen för att säkerställa att kraven blir genomförbara och inte missbrukas.

– Seriösa aktörer måste gynnas. Det får inte löna sig att prata runt kraven utan att faktiskt leva upp till dem, sa Johannes.

På scen deltog samtalsledarna Emilie Schelin och Sophia Granswed Baat på Skanska med Anja Skans, hållbarhetsspecialist på Skanska, Eva Torberger, vice vd på Skanska Sverige, Johannes Hulter (S) och Hampus Magnusson (M). Charlie Karlsson, brottsförebyggande samordnare i Mölndals stad och Ola Skogsberg, kommunpolis i Göteborg, fick också möjlighet - som publik - att kommentera seminariet.